

Structuri antropologice în cadrul ritualului Ajunului de Crăciun la ucraineni

*Prof. Daniela Maria Andrașciuc,
Colegiul Național "Dragoș Vodă"
Prof.drd.Gheorghe Andrașciuc,
Colegiul Național "Dragoș Vodă"*

Ritualul Crăciunului reprezintă o provocare a conștiinței umanității de peste tot și de oricând. Fiecare nație se definește în raport cu celelalte printr-un cumul de particularități imaginare, antropologice, culturale, și, nu în ultimul rând, prin memoria culturală.

Sărbătoarea Nașterii Domnului capătă varietăți stilistice, în funcție de zona culturală în care este promovată. Ceea ce unește spiritualitatea creștină este bucuria deplină în fața Nașterii Domnului. Bucuria este exprimată diferit în funcție de anumite zone culturale.

Comunitățile naționale, în mod special slavii, și, în mod particular ucrainenii, încep sărbătoarea Nașterii Domnului pe 6 ianuarie, după calendarul iulian. Tradițiile respectate cu sfințenie se înscriu în stereotipii caracteristice mentalului cultural ucrainean.

Crăciunul pe rit vechi are anumite particularități care îl individualizează în raport cu celelalte variante ale sărbătorii. El este reprezentat, la noi în țară, de comunități de ucraineni, ruși, sârbi ș.a. Elementul care definește bucuria Nașterii Domnului este ritualul mesei de Crăciun. În fiecare gospodărie, indiferent de rangul membrilor, copii sau maturi, toți se supun postului în ajunul Crăciunului. Pe parcursul zilei întregi, toți membrii familiei trec prin procesul purificării. De foarte multe ori, ucrainenii țin postul negru, în mod special bătrânii. Evenimentul este sărbătorit într-un cadru festiv. În camera cea mai frumoasă, se așează masa. În unele zone culturale, picioarele mesei sunt legate cu lanțuri. Ea rămâne așa până la Bobotează. Acest proces de captare a binelui are loc la apusul soarelui, la apariția stelelor, în seara de Ajun. El semnifică dorința familiei de a captura forțele binelui, care să rămână în casa pe tot parcursul anului, pentru a asigura opulența membrilor. O altă semnificație a acestui gest este cea a legării gurii animalelor sălbatice, pentru a fi păziți de ele. Activitatea legării mesei cu lanțuri este destinată bărbatului casei. Nașterea Domnului Isus Cristos reprezintă o nouă treaptă pe care vor să o străbată membrii familiei. Ea aduce

prosperitate, bucurie, care se doresc a fi permanentizate în toate casele.

Un alt aspect ce particularizează sărbătoarea Crăciunului, pe rit vechi, este confecționarea ieslelor sub masa îmbelșugată, în care este așezat fân și în unele zone, și bani. Uneori, fânul se poate așeza sub fața de masă. Aceasta trebuie să fie neapărat nouă, sau în orice caz, cea mai frumoasă din casă. Acest gest subliniază profunda comuniune a umanității cu bucuria creștină a Nașterii. Pe lângă valențele simbolice ale gestului, fânul conferă camerei și un miros plăcut al naturii. Masa caracteristică sărbătorii Nașterii este axată pe seara de Crăciun, "Sviaty Vechir". Ea este asemuită cu Cina Sfântă, ceea ce amintește de Cina de Taină. În timpul mesei, se servesc douăsprezece feluri de mâncare, toate fiind de post. Acest aspect amintește de cei doisprezece apostoli, ceea ce simbolizează perfecțiunea, încheierea unui ciclu și începutul unui nou ciclu, în comuniune cu Isus Hristos. Tradiția constă în așezarea tuturor felurilor de mâncare, de post, pe masă, ca semn al opulenței, de peste an. Sunt câteva feluri de mâncare specifice acestei seri: "hrebleanca" (mâncare gătită din ciuperci uscate cu zeamă de varză), ciorbă de ciuperci, colțunași cu varză, varză călită cu tăiței, fasole boabe cu prune uscate, grâu fiert (semn al roadelor bogate), sarmale de post cu păsat, bob fiert, porumb fiert, cartofi fierți cu ulei, etc. În anumite zone, cele douăsprezece feluri de mâncare care se pun pe masă, nu trebuie consumate deodată. De obicei, ele rămân pe masă, până în a treia zi de Crăciun, când se adună și se dau animalelor.

În seara Ajunului, după apusul soarelui, sunt așteptați copiii la colindat. Ucrainenii țin foarte mult la tradiție. Aceasta spune că nimeni nu are voie să se așeze la masă până la apusul soarelui. Cina de Crăciun unește întotdeauna întreaga familie. Înainte de a începe să cineze, capul familie rostește o rugăciune, mulțumind Domnului pentru ajutorul acordat peste an. Colindatul copiilor ține până la miezul nopții, când, toți oamenii merg la biserică, la „osonoșne”. Abia după ce aceștia asistă la slujba de la miezul nopții, începe veselia. Numai după ce această slujbă se termină, oamenii au voie să mănânce carne. Ce este de remarcat este faptul că, în ajun, colindă doar copiii de până la 13 ani. Ei nu uită să treacă pe la fiecare gospodărie, pe de o parte, pentru a colinda gazdelor, pe de altă parte, pentru a primi anumite daruri de la aceștia. Demult, se ofereau colăcei, nuci, mere, acum, se oferă bani. Punctul culminant al sărbătorii îl constituie colinda. După săvârșirea slujbei Nașterii Domnului, se formează cete de colindători care colindă pe la casa fiecărui membru al grupului și

tot atunci vor fi colindați și de cei de la Viflaim. Reprezentația teatrală, expusă în fața comunității, are rolul de a reaminti semnificația și momentul Nașterii Domnului.

Un alt element, care se regăsește și în alte culturi, este acela al colindului „mascaților” („ciufaci”). De obicei, ei trec pe la casele unde există fete de măritat, încercând să reprezinte într-o formă neobișnuită momentul sărbătorii, dar, întotdeauna se lasă dominați de puterea binelui, chiar dacă aparent reprezintă forțele răului.

Ceea ce este de remarcat este faptul că bucuria Nașterii Domnului este determinată de slujba de la miezul nopții. Până acum, oamenii se bucură de această mare sărbătoare a umanității, mai mult în interiorul lor. Majoritatea dintre ei își pun, în rugăciunea lor, câte o dorință, mulțumind lui Dumnezeu pentru cele dăruite până în acel moment. Nașterea lui Isus Cristos are o semnificație excepțională, în ceea ce privește purificarea oamenilor. Toți își propun să fie mai buni, mai toleranți, trăind în armonie cu ceilalți. Din acest punct de vedere, Crăciunul reușește să inoculeze în conștiința umanității sentimentul toleranței, caracteristic creștinismului.

Bibliografie:

Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, Folclor literar românesc, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1990;

Ioan Rebușapcă, Poezia colindelor, I, Constructe simbolice și stereotipii culturale în repertoriul tinerilor, Editura LVS CREPUSCUL, Ploiești, 2006;

Pamfil Bilțu, Maria Bilțu, Victoria David, Colinde și obiceiuri de Crăciun, Anul Nou și Bobotează, Editura Eurotip, Baia Mare, 2007;

Petru Caraman, Colindatul la români, slavi și la alte popoare, Editura Minerva, București, 1983;

Barbu Theodorescu, Octavian Păun, Folclor literar românesc, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1964;